

fički izraz oduvijek su pogodno sredstvo za sugestivno prenošenje određenih poruka, tako da je autorica iznijela da su i tijekom 20. stoljeća kartografski izvori jednako služili na mirovnim konferencijama ili kao poticaj ratovima raznim falsificiranjem povijesnih i statističkih podataka, isticanjem pojedinih segmenata bez konteksta, uopćavanjem podataka, ciljanim grupiranjem podataka kao i ispisivanjem neskrivenih političkih poruka na samu kartu. Kao i prvog dana znanstvenog skupa uslijedila je rasprava o održanim priopćenjima. Od svih prijavljenih sudionika ispričao se mr. Ante Birin iz Hrvatskog instituta za povijest koji je trebao govoriti o «*Ideološkoj politizaciji i najnovijoj hrvatskoj historiografiji 1989.-2002.*». Na kraju samog znanstvenog skupa zaključeno je da će sva predavanja i sve rasprave iznesene na ovom skupu biti obavljene u posebnom zborniku Instituta Ivo Pilar.

LJILJANA DOBROVŠAK

Zbornik uz 70. godišnjicu života Dragutina Pavličevića, Institut društvenih znanosti «Ivo Pilar», Zagreb 2002., str. 446

U Institutu društvenih znanosti «Ivo Pilar» u Zagrebu 10. lipnja 2003. godine održano je predstavljanje zbornika radova u čast povjesničara Dragutina Pavličevića pod naslovom *Zbornik uz 70. obljetnicu života Dragutina Pavličevića*, koji je ujedno i prva knjiga u novopokrenutoj ediciji «*Pro Historia Croatica*» Instituta društvenih znanosti «Ivo Pilar».

Zbornik su predstavili ugledni hrvatski povjesničari, prof. dr. Milan Kruhek, prof. dr. Mira Kolar, urednik Zbornika dr. Ivan Čizmić te u ime asistenata mr. Željko Holjevac. Uvodno slovo za plodnoga hrvatskog povjesničara održao je ravnatelj Instituta dr. Vlado Šakić.

Zbornik uz 70. godišnjicu života Dragutina Pavličevića objavljen je kao poseban oblik priznanja za dugogodišnji uspješan rad na području povijesnih znanosti, kao i za doprinos profesora Pavličevića nacionalnoj historiografiji.

Zbornik čine četiri tematske cjeline uz uvodno slovo ravnatelja Instituta Vlade Šakića i uredničkog predgovora Ivana Čizmića. U prvom poglavlju «*Životopis i bibliografija*» Ivan Čizmić opisuje Pavličevićev životni put od Luke Krmpotske, gdje je rođen, do Zagreba, gdje i danas živi, te profesionalni uspon koji započinje nastavničkim mjestom u osnovnoj školi u Pleternici i nastavlja se do zvanja znanstvenog savjetnika na Zavodu za hrvatsku povijest Filozofskog fakulteta i na Institutu društvenih znanosti «Ivo Pilar». Bibliografski prilog od stotinu bibliografskih jedinica sastavio je Tomislav Radonić, dožupan Požeško-slavonske Županije.

Drugi dio Zbornika «*Znanstvenik, urednik i predavač*» u osam priloga daje pregled historiografske djelatnosti profesora Pavličevića. U prilogu *Plodna i raznovrsna znanstvena i stručna djelatnost* Mira Kolar podijelila je autorove radove u 11 tematskih cjelina: Politička i društvena povijest; Agrarni odnosi i problemi sela; Povijest gospodarske misli u Hrvatskoj; Stara hrvatska dijaspora; Istočno pitanje (Bosna i Hercegovina, Srbija i Crna Gora); Vojna Krajina; Povijest hrvatskih pokrajina i krajeva; Velikosrpska ideja i granice sa Srbijom; Sinteze; Leksikografski prilozi; Kronologije. Srećko Lipovčan u prilogu *Sintetički pregledi i sinteze* osvrće se na tri izdanja monografije prof. dr. Pavličevića «*Povijest Hrvatske*» i njihovu recepciju u stručnoj i široj javnosti. Na radove o agrarnim odnosima i kućnim zadrugama, o Hrvatima i Istočnom pitanju te o djelatnosti i povijesti Hrvata u okolnim zemljama osvrnuli su se Krešimir Bušić,

Ljiljana Dobrovšak i Željko Holjevac. «*Naš Gradišćanac*» prilog je Roberta Hajzsana u kojem se osvrće na Pavličevićeve radove o Gradišću i gradišćanskim Hrvatima. Franko Mirošević u prilogu *Urednik i pisac udžebenika povijesti* predstavlja rad prof. dr. Pavličevića na tom polju, dok ga Dragutin Pasarić prilogom *Slikovitost i uvjerljivost predavanja* ocrtava kao vrsnog predavača i predanog suradnika raznih ustanova i društava.

Obimom najopsežniji, treći dio Zbornika donosi 27 historiografskih prinosna biskupa, akademika, sveučilišnih profesora, umirovljenih povjesničara i znanstvenih djelatnika, kako iz Hrvatske, tako i iz svijeta. Teme zastupljene u trećem dijelu kreću se u širokom rasponu, od srednjovjekovlja do suvremenosti.

Mile Bogović piše o nastanku i razvoju glagoljice i staroslavenskog bogoslužja u Hrvatskoj, potkrepljujući tezu o glagoljici kao izvornom hrvatskom pismu. Nakon njegovog, slijedi rad Ante Gulina o srednjovjekovnim hrvatskim *loca credibilia* – središtima pismenosti i kulture. Bugarska povjesničarka Rumjana Božilova daje nam kratki, ali sustavan pregled bugarsko-hrvatskih odnosa tijekom 11 i pol stoljeća. *Turski trgovci u luci Poreč*, prilog Miroslava Bertoše donosi dokumente o istarskom pomorstvu i ulozi luka Poreča i Rovinja u XVII. stoljeću. Nove i još nepoznate podatke o bitci kod Sente objelodanjuje Ive Mažuran u radu *Bitka kod Sente i prodor u Bosnu 1697. Uvod u pregovore između Svete Lige i Osmanskog Carstva 1699. godine*. Lovorka Čoralić predstavila je povijest benediktinske opatije sv. Petra u Supetarskoj Drazu na otoku Rabu, ističući njezinu ulogu u crkvenoj i kulturnoj povijesti ovog dijela istočne jadranske obale. Prilogom «*Autonomija*» *Osmanske Bosne. Nacrt* Nenad Moačanin problematizira tezu o posebnom statusu Bosne unutar Osmanskog Carstva. Zanimljiv prilog Ivana Jurišića *Krajiška jela i pića u karlovačkom generalatu i Banskoj Krajini* upoznaje nas s prehrambenim navikama i mogućnostima krajišnika u XVIII. stoljeću. Žene iz velikaške obitelji Erdoedy i njihove uloge u društvu predstavila je dr. Agneza Szabo u prilogu *Istaknute žene iz jastrebarske i zagorske grane obitelji grofova Erdoedy*. O Vukotinovićevom tekstu *Ilirisam i Kroatizam*, kao polemičko političkoj raspravi, piše Srećko Lipovčan u prilogu *Vukotinovićev Ilirisam i Kroatizam: klasično djelo hrvatske publicistike*. Nastojanja seljaštva u Dalmaciji za poboljšanjem životnih uvjeta prikazuje Stijepo Obad prilogom *Gospodarsko podučavanje dalmatinskog seljaštva tijekom XIX. stoljeća*. Mira Kolar osrnula se na 33. godišnji rad Milana Krešića kao tajnika trgovačko-obrtničke Komore u Zagrebu te na njegovu ulogu u tadašnjem hrvatskom gospodarstvu. U još jednom prilogu obrađena je tema krajiške povijesti. Riječ je o *Vojnom Komunitetu Petrinja u posljednjem desetljeću svog opstanka (1861.-1871.)* Ivice Goleca. Analizu kalendara *Srbobran* Srpske štamparije u Zagrebu proveo je Mato Artuković, otkrivajući njegov velikosrpski i protuhrvatski karakter. O Stjepanu Radiću u hrvatskoj politici i političkim aktivnostima Eugena Kumičića pišu Hrvoje i Stjepan Matković. Ivan Čizmić, urednik Zbornika, upoznaje nas s angažiranjem Hrvata u SAD-u povodom skupštinskog, protukhuenovskog pokreta u Hrvatskoj 1903. Djelovanje Hrvatske pučke seljačke stranke i njezinih zastupnika u Hrvatskom saboru od 1908. do 1918. godine razmatra Ivo Perić, dok je tisak kao vrelo za istraživanje iseljeničkog fenomena u Dalmaciji u razdoblju do Prvog svjetskog rata analizirao Ljubomir Antić. O nastanku i djelovanju hrvatskih političkih stranaka u Bosni i Hercegovini nakon Prvog svjetskog rata i raspada Austro-Ugarske monarhije piše Zlatko Matijević. Akademik Strčić upoznaje nas s djelovanjem krčkog biskupa Josipa Srebrenića/Srebrenića između dva rata. Prilog Bosiljka Janjatovića *O sustavu političkog terora u Hrvatskoj između dvaju svjetskih ratova* na temelju originalnih dokumenata ocrtava položaj Hrvatske u Kraljevini SHS. U tekstu *Neobjavljeni napis*

Joea Matošića iz 1941. godine Frano Glavina donosi nam crticu iz povijest hrvatskog novinstva. Josip Jurčević analizira ulogu Komunističke partije Jugoslavije u ratnim uvjetima u prilogu *Revolucionarna praksa Jugoslavenskih komunista u međuratnom razdoblju 1941./1942. godine*. Posljednji rad trećeg dijela Zbornika prilog je Tvrtka Jakovine o Nixonovu posjetu Zagrebu 1970. pod naslovom *Je li predsjednik Nixon doista podupirao «Hrvatsko proljeće»?*.

Četvrti dio Zbornika *«Sociološki i demografski prilozi»* sačinjavaju četiri rada na sociološko-demografske teme, pridajući Zborniku interdisciplinarni karakter. Ivan Rogić analizirajući tri hrvatska socio-povijesna modernizacijska modela, napose se osvrće na ulogu elita pri njihovu strukturiranju u prilogu *Hrvatska modernizacija i uloga elita – obzor razumijevanja*. O ulozu države i lokalne zajednice u razvoju poduzetništva piše Drago Čengić, ističući Međimurje kao primjer. Akademkinja Alica Wertheimer-Baletić u prilogu *Reprodukcija radno-sposobnog stanovništva u Hrvatskoj* analizira nepovoljne razvojne uvjete s obzirom na reprodukciju radno-sposobnog stanovništva u Hrvatskoj, za razdoblje 1991.-2021. godine. Posljednji od četiri priloga zajednički je rad Dražena Živića i Nenada Pokosa pod nazivom *Prisilne i druge ratom uzrokovane migracije stanovništva Hrvatske 1991.-2001. godine*, u kojem su izneseni rezultati dosadašnjih istraživanja migracijske problematike rata protiv Hrvatske, ali i noviji podaci o prisilnim migracijskim gibanjima uzrokovanim ratom.

Na posljertku treba nadodati da Zbornik pruža velik broj vrijednih doprinosa, kako hrvatskoj historiografiji, tako i društvenim znanostima općenito te svakako na lijep način predstavlja čitalačkoj publici i rad prof. dr. Dragutina Pavličevića i onih koji su za ovaj Zbornik pisali.

IVANA ZEBEC

Međunarodni simpozij „Kuvendi i Arbënit 1703” u organizaciji Albanske katoličke misije u Münchenu i albanološke katedre pri Ludwig-Maximilian Universität u Münchenu, München 13. rujna 2003.

Ovaj je skup bio posvećen proslavi 300-te godišnjice održavanja Prvog nacionalnog crkvenog koncila u Albanaca, koji je održan u siječnju 1703. godine. Nakon pozdravnih riječi organizatora skupa, misionara Don Pashk Dani i barskog nadbiskupa msgr. Zef Gashia, skup je počeo svoj rad ovim redosljedom:

Zef Mirdita (Zagreb), *“Kuvendi i Arbënit - faktor vendimtar në ngritjen e vetëdijes kombëtare shqiptare - Albanski koncil - odlučujući faktor u formiranju nacionalne albanske svijesti.”* U svom je propćenju autor, između ostaloga, istaknuo da je Albanija s vjerskog stajališta bila uvijek područje susretanja katolicizma i grčko-bizantskog pravoslavlja. Međutim, to se nije odrazilo na međusobne odnose kako u narodu tako i među feudalcima. Na dalje, albanski narod, iako je bio okupiran od Osmanlija, nije se mirio s okupiranim stanjem o čemu jasno svjedoče stalne bune i ustanci protiv Turaka. Na čelu tog otpora je bio punih 25 godina Gjergj Kastrioti Skenderbeg koji je, braneći svoju zemlju, stao i na braniku zapadnog kristijaniteta, što je u tom vremenu podrazumijevalo pojam zapadne civilizacije. Njegovom smrću 17. siječnja 1468. godine Turcima je pošlo za rukom da brzo okupiraju Albaniju čime je ona nažalost postala sastavnim dijelom Otomanskog Carstva. Tada započinje devastacija zemlje